

HISTORIA TXATALAK

Oñati 'erori' zen eguna

>80 urte bete dira Oñati matxi-noen esku geratu zela. 1936ko irailaren 20 eta 21ean izan zen, militarren altxamendutik bi hilabetera. Saleta kapitaina buru zuen matxinatuen konpainia sartu zen Oñatira, Udantatik behera, eta hantxe bertan, Udana gainean, hil zuten erreketee lehenengo oñatiarra, milizianoen bandoarentzat zaintza lanak egiten ari zen Paziano Ituarte.

Kolpe militarren lehen berriak iritsi orduko, lehen talde armatua (Oñate kopainia) eta Errepublikaren Defentsarako Batzordea sortu zituzten herrian, baina nazionalak ez zuten erresistentzia handirik aurkitu, eta hilaren 21erako nagusi ziren Oñatin. Ihesean, Madalenako zubi biak bota zituzten errepublikarrek, eta San Prudentzian egin zieten aurre frankistei astebetetz, irailaren 28an Eloorriontz ihes egin behar izan zuten arte. Bostehundik gora herritarrek alde egin zuten.

Oñatin bertan ez zen borroka edo tiroketa handirik egon, baina, hala ere, matxinatuen errepresioa oso bortitza izan zen. Hogeita bi oñatiar hil zituzten fusilatuta, eta bestelako errepresio neurriak ere ugariak izan ziren: ondasunen bahiketak, isunak, kartzela, lan batailoak, mehatxuak, burlak... Frontean 80 bat oñatiar hil ziren, bi bandoetakoak kontuan hartuz. Gerrak eten handia eragin zuen herritarren artean.

Larraña

> Jerardo Elortza

Oñatin baserri-giroko auzoetan azkeneko gizaldian aldakuntza gehien jasan duena, Goribar eta Zubillagarekin batera agian, Larraña izango da. Hirigune historikotik hain hurrean egoteak badu kontu horretan zerikusirik. Izan ere, 1960ko hamarkadatik aurrera gure herrian egin diren etxe-poligono asko auzo horretako lur-sailetan jaso baitira: Errekalde gehiena, Olakoa, San Lorenzo eta Ugarkalde, milaka biztanle hartzen duten eraikuntza berriak.

Larraña, baina, askoz zaharra goa eta zabalagoa da. Erdi Aroaz geroztik agertzen da hainbat dokumentutan. Baserri gehienak behealdean zeuden, nekazaritzarako soro aberatsekin, baina eremu hori azkenaldian neurri handi batean etxebizitzaz bete da; beheko parte horretan industria garrantzitsua ere kokatu zen Olaran erreka ondoan: Olako errota eta ola luzaroan, gerora Mugartzaneko zerra bilakatuko zena, eta Maiztegi txokolate-fabrika XX. mendean. Gaur egun Ugarkaldeko presa, Olako dorrea eta ahateen bizileku bihurtu den malatu-zatia geratu zaizkigu antzinako industria horren lekukotzat.

Dena den, beste leku aipagarri batzuk ere baditugu inguru horie-

AUZORIK AUZO

tan: adibidez, bostehun urte dauzkan Bidaurretako mojen komentu ederra, benetan nabarmentzekoa arte nahiz historia aldetik; Garai familiak, Larraña hainbat baserri eta sail erositak, duela gizaldi bat sortutako finka handia; etxe artean geratu den San Lorentzoren ermita xaharra; honen ondoan orainago fraide laterandarrentzat eraiki zen seminarioa, harrezkero ikastetxe desberdin asko bere baitan eduki dituenak, eta egun Eltzia izeneko egitasmo herritarren egoi-tza dena; edota, hainbat otordu, jai eta ospakizunen txoko bihurtu den Larringain elkartea.

Auzoak badu, ordea, Lizargarate-raino heltzen den paraje menditsu eta aldapatsua: zortzi bat baserri sakabanutuk osatzen dute Larraña goialde hori; Saramendi inguruan eskola bat ere antolatu zen hor XX. mendean Aurrekomendiko haurrentzat; orain baserri gehienak hutsik daude baina ez utziak; basoak bereganatu ditu garai bateko soroak, zelaia eta txondorlekuak. Alabaina, neurri batean Lizargarate elkartearen bitartez eusten zaio Arrekomendiko auzotasunari.

Bi hitz aritu dira borrokan historian zehar auzo hau izendatzeko: Narria eta Larraña (Naharria eta Laharria sasoi batean). Orain ofizialtzat Larraña gelditu baldin bada ere, bestea ere sarritan entzuten da edade bateko auzotarren artean, eta biak jatorri eta esanahi bertsukoak izango dira, seguru aski.

Honekin baserri-giroko auzoen hamaseigarren lantxo burutu denez, amaitutzat ematen dugu gure sail hau. Mila esker ahalegin honetan lagundu diguzuen guztioi!

ESKANTZA 90€ BEREZIA
Gurtia berru

EZKONTZETAN Etxe-Aundi
2016-2017 urteetan

Informazio gehiago,
Tel. 943 78 19 56
www.etxeaundi.com

